

УДК 327.8

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.30.18>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА РЕДЖЕПА ЕРДОГАНА

Руслан Демчишак

*Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Митрополита Андрія, 5, 79000, м. Львів, Україна*

Досліджено корекцію зовнішньої політики Турецької Республіки в період президентства Реджепа Ердогана в контексті трансформації системи міжнародних відносин глобального та регіонального рівнів. З'ясовано основні пріоритети та вектори зовнішньополітичного курсу Туреччини, простежено динаміку його змін. Визначено чинники впливу на зміну напрямів зовнішньої політики сучасної Туреччини.

Встановлено, зокрема, що зовнішня стратегія Туреччини передбачає власний послідовний курс на лідерство. Після того, як євроінтеграційний курс було замінено стратегічним партнерством, зовнішня політика Туреччини стала більш амбіційною та незалежною. Політика неприєднання, яка спочатку була заснована на питаннях безпеки, стала для Анкари зручною зовнішньополітичною позицією. Водночас зовнішня політика Анкари зумовлена вимушеним прагматизмом, викликаним низкою несприятливих зовнішніх обставин, зокрема відродженням курдського націоналізму та глобальною зміною позиції мусульманського світу із часів «арабської весни».

З'ясовано, що у зв'язку з відсутністю на даному етапі ісламського регіонального лідера суперництва Туреччини й Ірану за розподіл сфер впливу набуває особливого значення. Незважаючи на те, що історично Анкара побоювалася амбіцій Тегерана в регіоні, Р. Ердоган пішов на зближення з Ісламською Республікою Іран, щоб кинути виклик ліберальному світовому порядку, керованому Заходом.

Констатовано, що за збереженн союзницьких відносин з НАТО, партнерських відносин як з Європейським Союзом, так і з Росією Туреччина головним пріоритетом зовнішньої політики визначає регіональне лідерство (Балкани, Чорноморський басейн і Кавказ; Близький Схід і Східне Середземномор'я; Перська затока, Центральна Азія й Африканський Ріг), а також більш вагомому роль на міжнародній арені як самодостатнього гравця глобального рівня. Помірний ізоляціонізм, націоналізм з апелюванням до власних історичних традицій як доміанти міжнародного розвитку останніх років у Туреччині отримали яскравий прояв. Можемо прогнозувати, що у світі після «коронавірусу» вищеописані тенденції зовнішньополітичного курсу Туреччини лише посиляться.

Ключові слова: Туреччина, Реджеп Ердоган, Ахмет Давутоглу, зовнішня політика, Близький Схід.

У контексті трансформації системи міжнародних відносин актуалізується дослідження зовнішньополітичного курсу держав, у яких найбільш помітні прояви його корекції як реакції на глобальні зміни, та які водночас істотно впливають на формування світового й регіонального балансу сил.

Попри зорієнтованість дослідження на електронну джерельну базу у зв'язку з відсутністю комплексних наукових досліджень зовнішньополітичного курсу Туреччини на сучасному етапі, можна виділити низку наукових статей і публіцистичної аналітики українських [2; 3; 4] та іноземних авторів [11; 12; 13], у яких висвітлюються окремі аспекти проблеми.

Метою даної роботи є дослідження місця сучасної Туреччини на міжнародній арені шляхом з'ясування пріоритетів та визначення напрямів трансформації зовнішньої політики Турецької Республіки в період президентства Реджепа Ердогана.

Творцем концептуальних принципів зовнішньополітичного курсу сучасної Туреччини («неоосманізм») став Ахмет Давутоглу, який спочатку обіймав посаду головного зовнішньополітичного радника тодішнього прем'єр-міністра Туреччини Реджепа Таїпа Ердогана, пізніше посаду міністра закордонних справ і, урешті-решт, керував урядом, як Прем'єр-міністр. За словами А. Давутоглу, «Туреччина має «стратегічну глибину», яка дозволяє їй реалізувати багатовимірну зовнішню політику і претендувати на центральну роль у глобальній політиці. Туреччина має значні історичні і культурні надбання, відповідно одним із головних пріоритетів Туреччини виступає здобуття провідної ролі в міжцивілізаційному та міжрелігійному діалозі. Також сприятливою умовою для того, щоб стати глобальним актором у міжнародних відносинах для Туреччини є вирішення всіх незавершених конфліктів із сусідніми державами» [11].

На думку А. Давутоглу, «Туреччина перебуває в центрі трьох концентричних геополітичних кіл: 1) Балкани, Чорноморський басейн і Кавказ; 2) Близький Схід і Східне Середземномор'я; 3) Перська затока, Центральна Азія й Африканський Ріг. Таке «неоосманське» бачення Туреччини в багатополосному світі окреслює доступ держави до Середземного, Чорного й Каспійського морів та Перської затоки» [17]. З огляду на це, він відкидає сприйняття Туреччини як своєрідного «мосту» між Ісламом і Заходом, оскільки це робить офіційну Анкару інструментом просування стратегічних інтересів інших держав, усупереч національним безпековим інтересам [10].

Зовнішня політика А. Давутоглу дістала назву «неоосманізм». Османізм був ліберальним політичним рухом XIX ст., метою якого було формування громадянської османської національної ідентичності, що складалася з етнічної, мовної та релігійної ідентичності. У її основу було покладене припущення, що сучасний світ руйнується, і Туреччина отримала історичний шанс відновити власні позиції в Північній Африці, на Близькому Сході та Балканах, тобто в основних частинах колишньої Османської імперії. Ахмет Давутоглу позиціонував Туреччину як спадкоємця Османської імперії, країну, яка поєднувала в собі не тільки європейський, азійський та близькосхідний (ісламський) аспекти своєї ідентичності, але була також центром влади, незалежним від Заходу. Проте сам А. Давутоглу назвав нову політику Туреччини «нуль проблем із сусідами» [13].

Панівна в Туреччині Партія справедливості та розвитку з метою зміцнення своєї влади ініціювала введення президентської системи «турецького типу», яка дістала іронічну назву «султанат Ердогана». Ідеологічно глибоко розділена опозиція також значною мірою не заперечувала проти такого розвитку подій, у результаті Реджеп Таїп Ердоган був обраний президентом 10 серпня 2014 р. Це було перше пряме обрання президента в Туреччині, яке, за словами Р. Ердогана, фактично поставило крапку у функціонуванні парламентської системи, передбаченої Конституцією.

Політика турецького президента почала розвивається за двома напрямками. По-перше, це зміцнення президентської влади, посилення авторитаризму всередині країни, боротьба з опозицією і курдським сепаратизмом. По-друге, подальша реалізація претензії Анкари на посилення ролі країни в міжнародній політиці, особливо на Близькому Сході.

Провал липневого путчу у 2016 р. дозволив Р. Ердоганові очистити політичну та бюрократичну еліту країни, розв'язавши руки в реалізації власних внутрішньо- та зовнішньополітичних курсів.

Зовнішня політика Анкари виглядає зараз суперечливо. З одного боку, турецьке керівництво отримало підтвердження правильності своїй ставки на підтримку балансу між курсом на регіональне лідерство, збереженням добрих відносин з усіма сусідами і вірністю «блоковим» зобов'язаннями перед НАТО. Основним програмним документом турецького уряду і Партії справедливості та розвитку (далі – ПСР) є стратегія «Політичне бачення 2023», виголошена під час Четвертого з'їзду ПСР 30 вересня 2012 р. [14]. Вона є продовженням оприлюдненої у квітні 2011 р. передвиборчої декларації ПСР на парламентських виборах. Цей документ детально окреслює перспективи розвитку Туреччини до 2023 р., містить шість розділів, як-от: розвинена демократія, потужна економіка, сильне суспільство, сприятливе для життя навколишнє середовище та всесвітньо відомі міста, країна-лідер. Основною метою реалізації програми визначено виведення Турецької Республіки на рівень найбільш розвинених країн світу [8, с. 28–29].

«Політичне бачення 2023» є ініціативою Президента Р. Ердогана, яка включає такі пункти, окреслені А. Давутоглу. По-перше, Туреччина прагне досягти всіх умов членства в Європейському Союзі (далі – ЄС), стати впливовою державою – членом ЄС до 2023 р. По-друге, вона буде продовжувати прагнути до регіональної інтеграції у формі безпеки й економічного співробітництва. По-третє, вона буде прагнути відігравати важливу роль у вирішенні регіональних конфліктів. По-четверте, вона буде енергійно брати участь у всіх глобальних подіях. По-п'яте, вона буде відігравати визначальну роль у міжнародних організаціях і повинна стати однією з 10 найбільших економік світу [9].

З іншого боку, сучасна зовнішня політика Туреччини на світовій арені надзвичайно прагматична, що і визначає тактичні домінанти. Туреччина концентрує основні зусилля на напрямках, що приносять швидкий результат, причому перевага віддається тим програмам, які дають також і суттєву економічну вигоду. У травні 2016 р. Р. Ердоган звільнив А. Давутоглу, звинувачуючи його в неефективності зовнішньої політики Туреччини. Усунувши свого останнього потенційного конкурента в партії, Р. Ердоган очолив її одноосібно.

Особливий вплив на сучасну зовнішню політику Туреччини спричинили три фактори:

– економічні успіхи і зміцнення позиції Туреччини як країни, яка контролює стратегічно важливі морські і сухопутні маршрути транспорту вуглеводнів;

– невдача зі вступом до ЄС;

– революційна хвиля 2011 р. на Близькому Сході і в Північній Африці [7, с. 72].

Як зазначає М. Воротнюк, «переворот у Єгипті, що усунув від влади «Братів-мусульман» – політичну силу, яка мала підтримку турецької владної ПСР; дворічна громадянська війна в Сирії, в якій Туреччина відверто зайняла сторону опозиції – Вільної сирійської армії; інтенсифікація суперечностей між шіїтами та сунітами в Іраку; загострення відносин з Іраном через підтримку протилежних сторін у сирійському конфлікті – цей калейдоскоп подій створив безпрецедентний вакуум безпеки, що вдарив по регіональних позиціях Анкари» [1, с. 36].

Отже, через непередбачувані наслідки «арабської весни» (особливо в Сирії), зарозумілість і прорахунки у внутрішній і зовнішній політиці Туреччина зіпсувала відносини майже з усіма сусідами за винятком «Регіонального уряду Курдистану» у північному Іраку. Водночас напруженість у відносинах зі Сполученими Штатами, Євросоюзом і Росією помітно посилилася. Якщо сьогодні в Анкари і зберігся вплив, то в основному завдяки її географічному положенню – у безпосередній близькості до Сирії і біженців, а також через її готовність використовувати тактику сильної руки в дипломатичних угодах.

Процес європейської інтеграції Туреччини, який було помітно активізовано після приходу до влади Р. Ердогана внаслідок парламентських виборів 2002 р., фактично зупи-

нився у 2005 р. Ця пауза «була вдало використана турецьким політичним керівництвом із метою переорієнтації громадської думки населення Туреччини в напрямі більш самостійної зовнішньої політики» [3, с. 27]. Наприкінці 2015 р., однак, з'явилася можливість налагодити стосунки між Туреччиною та ЄС. Коли ЄС вирішував проблему масового припливу біженців із Сирії й Іраку через Туреччину до Греції, то тодішній прем'єр-міністр Туреччини А. Давутоглу скористався можливістю представити Туреччину як ключ до врегулювання кризи. У березні 2016 р. ЄС і Туреччина, тоді ще кандидат на членство, уклали договір. За його умовами Туреччина перешкоджає переходу біженців з її території в сусідні Балкани і Грецію (і забирає звідти вже наявних), натомість ЄС за прискороною процедурою розглядає візову лібералізацію для Туреччини, дарує Анкарі вступ до Євросоюзу. Але незабаром Р. Ердоган став використовувати кризу мігрантів для шантажу ЄС, а змінювати законодавство у сфері боротьби з тероризмом, заточене під придушення збройних заколотів курдів у Туреччині та Сирії, узагалі відмовився.

Однак уже у 2017 р. мрії про євроінтеграцію знову розбилися. Р. Ердоган порівняв Європу з «нацистами» і пообіцяв «завалити Європу біженцями», відмовившись від раніше укладеної угоди. У виступі по телебаченню після проведення референдуму в неділю ввечері Р. Ердоган оголосив, що серед перших його кроків буде «розгляд можливості повернення смертної кари». Європейські політики не раз заявляли, що ухвалення такого рішення автоматично дискваліфікує Анкару як можливого члена Союзу [5]. У 2017 р. Президент Туреччини заявив, що його країна більше не потребує членства в ЄС [15].

Водночас відносини Туреччини зі США також зазнали серйозних проблем. США неохоче відреагували на декларативно подану Туреччиною вимогу видати Гюлена (офіційні турецькі засоби масової інформації (далі – ЗМІ) проголосили його духовним лідером путчистів 2016 р.), який проживав у США з 1999 р. Щоб погіршити ситуацію, проурядові турецькі ЗМІ розпочали кампанію зі звинувачення НАТО в тому, що вона надала допомогу рухам-путчистам. Негативно на турецько-американські стосунки вплинули також такі події, як арешт співробітника американського посольства в Туреччині і заборона на видачу віз; уведення турецьких військ в Ідліб; побиття охоронцями Р. Ердогана курдських і вірменських протестувальників у Вашингтоні перед резиденцією посла Туреччини тощо [6].

Сирія і Росія стали ще одним кордоном, що символізує розворот ердоганівської Туреччини в бік від «нульових проблем» (так називали політику відсутності проблем із сусідами). У листопаді 2015 р. Туреччина збила російський військовий літак, який порушив турецький повітряний простір лише на 15 секунд. Знищення відбулося після бомбардування Росією сарафістських і джихадських повстанських груп у Сирії, утворених, фінансованих та забезпечених зброєю Туреччиною. Країні довелося зіткнутися з майже цілковитою втратою російських туристів, а також блокуванням Росією експорту продовольчих товарів. Тому Туреччина, побоюючись російської помсти, так і не наважилась використати сирійський повітряний простір. Росія, крім того, зміцнила свої відносини із Сирійсько-курдською робітничою партією та надала повітряну підтримку курдській міліції в боротьбі проти «Ісламської держави».

Оскільки Росія також налагодила розвідувальне співробітництво з Іраном та Іраком, Туреччина зрозуміла, що ризикує стати ізольованою в регіоні. Заклики переглянути зовнішню політику, давно озвучені опозицією, тепер лунали навіть у проурядових ЗМІ. Вислів «Туреччина повинна збільшити кількість друзів і зменшити кількість своїх ворогів» стає новим гаслом. У перший тиждень червня 2016 р. Туреччина пішла на поступки у відносинах із Палестиною і відновила дипломатичні відносини з Ізраїлем.

Отже, зовнішня стратегія Туреччини передбачає власний логічно виправданий послідовний курс на лідерство. У зв'язку із призупиненням дипломатичного процесу, спрямованого на євроінтеграцію, уряд країни прогнозовано переглянув головний акцент у зовнішній політиці, змістивши його в бік Близького Сходу. У мусульманському світі Р. Ердоган прагне перехопити ініціативу вирішення гострих і злободенних питань, що стосуються, зокрема, палестино-ізраїльської проблеми, сирійського конфлікту, боротьби з «Ісламською державою» у своїх основних регіональних суперників – Ірану, Саудівської Аравії, Ізраїлю. Водночас уряд Р. Ердогана побоюється загострення ситуації в Турецькому Курдистані, намагається проводити обережний курс, який виглядає часом як відчайдушне балансування між усіма найважливішими гравцями близькосхідної політики.

У зв'язку з відсутністю на даному етапі ісламського регіонального лідера суперництво Туреччини й Ірану за розподіл сфер впливу набуває особливого значення. Оскільки в зовнішній політиці Ірану можна виділити дві довготермінові цілі – «досягнення регіональної гегемонії та поширення ісламу шіїтського напрямку, суперництво між Туреччиною й Іраном в арабському світі можна розглядати в контексті протистояння між прихильниками поміркованості й екстремізму» [4, с. 189]. Незважаючи на те, що історично Анкара побоювалася амбіцій Тегерана в регіоні, Р. Ердоган пішов на зближення з Ісламською Республікою Іран, щоб кинути виклик ліберальному світовому порядку, керованому Заходом. Обидві держави знайшли точки дотику із проблематики курдського сепаратизму, особливо на тлі референдуму про незалежність в Іракському Курдистані. Анкара виступила проти санкцій ООН у зв'язку з ядерною програмою Ірану, а також заявляла про ключову посередницьку роль в іранському ядерному конфлікті. Також Р. Ердоган зробив неодноразові закиди про подвійні стандарти Заходу щодо розповсюдження ядерної зброї на Близькому Сході. Зближення Тегерана й Анкари, які здавна борються за переділ сфер впливу в регіоні, свідчить про настрої турецького керівництва диверсифікувати зовнішньополітичний вектор розвитку держави [16].

Особливий інтерес становить активність Туреччини у країнах Центральної Азії (колишні радянські тюркомовні республіки Середньої Азії). Ще на початку 90-х рр. минулого століття Анкара виступила із пропозицією створення «Великого Турана» – міждержавного об'єднання тюркомовних країн, проте цей проєкт не отримав достатньої підтримки з боку країн Центральної Азії, які не захотіли отримати нового «старшого брата». І лише у 2014 р. плани Туреччини з об'єднання тюркомовних країн у складі міждержавного інтеграційного об'єднання отримали новий імпульс, передусім завдяки посиленню торговельно-економічних відносин.

На Південному Кавказі Туреччина підтримує стратегічні відносини із Грузією й Азербайджаном, з якими активно розвиває політичні, економічні і культурні зв'язки. На цьому напрямку Анкара добилася найбільших успіхів у стосунках з Азербайджаном, що «зумовлено етнічною, мовною та релігійною близькістю цих двох країн, повним або частковим збігом ряду військово-політичних інтересів і навіть наявністю загального історичного суперника і супротивника – Вірменії» [2, с. 67].

Варто зазначити, що Туреччина не обмежує розвиток зовнішньої політики лише зазначеними напрямками. Налагоджуються контакти з Китаєм, Індією, Бразилією, країнами Центральної Азії та Латинської Америки. Погіршення відносин Турецької Республіки з більшістю держав Близького Сходу, конфронтація з Російською Федерацією привели до того, що Анкара розпочала відновлення контактів зі своїми сусідами та пошук нових союзників. Однею зі складових частин цього курсу може бути і зближення з Україною.

Отже, після того, як заявка на вступ до ЄС була замінена політикою стратегічного партнерства, зовнішньополітичний курс Туреччини став більш амбіційним та незалежним.

Політика неприєднання, яка спочатку була заснована на питаннях безпеки, ставала для Анкари все більш зручною зовнішньополітичною позицією. Водночас зовнішня політика Анкари зумовлена вимушеним прагматизмом, викликаним низкою несприятливих зовнішніх обставин, зокрема відродженням курдського націоналізму та глобальною зміною позиції мусульманського світу із часів «арабської весни».

Отже, за збереження союзницьких відносин із НАТО, партнерських відносин як із ЄС, так і з Росією Туреччина головним пріоритетом зовнішньої політики визначає регіональне лідерство (Балкани, Чорноморський басейн і Кавказ; Близький Схід і Східне Середземномор'я; Перська затока, Центральна Азія і Африканський Ріг), а також більш вагому роль на міжнародній арені як самодостатнього гравця глобального рівня. Помірний ізоляціонізм, націоналізм з апелюванням до власних історичних традицій як доміанти міжнародного розвитку останніх років у Туреччині отримали яскравий прояв. Можемо прогнозувати, що у світі після «коронавірусу» вищеописані тенденції зовнішньополітичного курсу Туреччини лише посиляться.

Список використаної літератури

1. Воротнок М. Крымская проблема: Где «красная линия» для Турции? *Независимый аналитический центр геополитических исследований Борисфен Интел*. 16.04.2014. URL: <http://bintel.com.ua/ru/article/krymskaja-problema>.
2. Мавріна О. Стратегічне партнерство в зовнішньополітичній практиці Туреччини. *Сходознавство*. 2012. № 59. С. 48–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhodoz_2012_59_8.
3. Машевський О. Вплив європейської інтеграції на формування зовнішньої політики Турецької республіки. *Європейські історичні студії* : електронний журнал. URL: <http://eustudies.history.knu.ua/oleg-mashevskiy-andrij-bojko-vplyv-yevropejskoyi-integratsiyi-na-formuvannya-zovnishnoyi-polityky-turetskoyi-respubliky>.
4. Мощенко О. Пріоритетні напрями зовнішньої політики Туреччини у Близькосхідному регіоні. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 4. С. 183–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2013_4_26.
5. Мустафаєв М. Трансформація зовнішньої політики Турції через призму конституційних реформ. *Военно-политическая аналитика* : інтернет-журнал. 11.03.2018. URL: <http://vpoanalytics.com/2018/03/11/transformatiya-vneshnej-politiki-turtsii-cherez-prizmu-konstitutsionnyh-reform/>.
6. Турецька лихоманка: Ердоган посварився із Трампом і приїхав до Порошенка. *Новое время*. 10.10.2017. URL: nv.ua/ukr/ukraine/politics/turetska-lihomanka-erdogan-posvarivsja-z-trampom-i-prijihav-do-poroshenka-1996081.html.
7. Турция: новая роль в современном мире : доклад Центра ситуационного анализа РАН. Москва : ЦСА РАН, 2012. 80 с.
8. Чубрикова О. Зовнішньополітична стратегія Туреччини до 2023 р. у програмних документах Партії справедливості та розвитку. *Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки»*. 2013. № 29. С. 26–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchui_2013_29_7.
9. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey : Article by Ahmet Davutoğlu H.E. published in Foreign Policy magazine. URL: http://www.mfa.gov.tr/article-by-h_e_-ahmet-davutoglu-published-in-foreign-policy-magazine-_usa_-on-20-may-2010.en.mfa.
10. Davutoğlu A. Turkey's Zero-Problems Foreign Policy. *Foreign Policy*. 2010. May 20. URL: <http://foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreignpolicy>.
11. Grigoriadis I. The Davutoğlu Doctrine and Turkish Foreign Policy. April 2010. 12 p. URL: <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2010/05/%CE%9A%CE%95%CE%99%CE%9>

- C%CE%95%CE%9D%CE%9F%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3-8_2010_IoGrigoriadis1.pdf.
12. Jones D. Recep Tayyip Erdoğan. Securitising Turkish foreign policy: Turning back the clock. *Qantara*. 20.09.2017. URL: <http://en.qantara.de/content/recep-tayyip-erdogan-securitising-turkish-foreign-policy-turning-back-the-clock>.
 13. Lindenstrauss G. Is Turkey Returning to the “Zero Problems” Policy? *The Institute for National Security Studies*. 2013. URL: <http://www.inss.org.il/publication/is-turkey-returning-to-the-zero-problems-policy>.
 14. Political Vision 2023. *Official site of AK Parti*. URL: http://www.akparti.org.tr/english/akparti/2023-political-vision#bolum_.
 15. Turkey is no longer an EU candidate, MEP says. *Euronews*. URL: <http://www.euronews.com/2017/04/10/turkey-is-no-longer-an-eu-candidate-mep-says>.
 16. Turkey’s Patchwork Foreign Policy. Between Islamism and Pragmatism. *Majalla*. 07.2017. URL: <http://eng.majalla.com/2017/07/article55253999/turkeys-patchwork-foreign-policy>.
 17. Vira V. The Neo Ottomans: Looking East without Looking Back *Foreign Policy Journal*. 2010. June 15. URL: <http://www.foreignpolicyjournal.com/2010/06/15/the-neoottomans-looking-east-without-looking-back>.

THE MAIN DIRECTIONS AND PRIORITIES OF TURKEY’S FOREIGN POLICY DURING ERDOGAN’S PRESIDENCY

Ruslan Demchyshak

*National University “Lviv Polytechnic”,
Department of Political Science and International Relations
Mytropolyta Andreia str., 5, 79000, Lviv, Ukraine*

The correction of the foreign policy of the Republic of Turkey during the presidency of Recep Tayyip Erdogan in the context of the transformation of the system of international relations at the global and regional levels is studied. The main priorities and vectors of Turkey’s foreign policy have been clarified, and the dynamics of its changes have been found out. Factors influencing on the change of the foreign policy of modern Turkey have been identified.

It has been discovered, in particular, that Turkey’s foreign strategy envisages its own consistent course of leadership. After the European integration course was replaced by a strategic partnership, Turkey’s foreign policy became more ambitious and independent. The policy of non-alignment, which was initially based on security issues, has become a comfortable foreign policy position for Ankara. At the same time, Ankara’s foreign policy is predefined by forced pragmatism caused by a number of unfavorable external circumstances, including the resurgence of Kurdish nationalism and the global change in the position of the Muslim world since the Arab Spring.

It is found out, that due to the absence of an Islamic regional leader at this stage, the rivalry between Turkey and Iran for the division of spheres of influence becomes especially important. Although Ankara has historically feared Tehran’s ambitions in the region, Erdogan has moved closer to the Islamic Republic of Iran to challenge the liberal Western-led world order.

It was stated that keeping interallied relations with NATO, partnership relations with both the EU and Russia, Turkey identifies regional leadership as a top foreign policy priority (Balkans, Black Sea Basin and Caucasus; Middle East and Eastern Mediterranean; Persian Gulf and Central Asia Horn of Africa), as well as a more important role in the international arena as a self-sufficient player at the global level. Moderate isolationism, nationalism with an appeal to its own historical traditions as the dominants of international development in recent years in Turkey have been clearly manifested. We can predict that in the world after the “coronavirus” the above-described tendencies in Turkey’s foreign policy will only intensify.

Key words: Turkey, Recep Tayyip Erdogan, Ahmet Davutoglu, foreign policy, Middle East.